

ACTA POLITOLOGICA

www.acpo.cz

INTERNETOVÝ RECENZOVANÝ ČASOPIS

2009 | Vol. 1 | No. 2 | ISSN 1803-8220

Klimovský, Daniel. (2009). O možných riešeniach fragmentovanej lokálnej sídelnej štruktúry. *Acta Politologica*, Vol. 1, No. 2, s. 182-213. ISSN 1803-8220.

Tento článok podléhá autorským právam, kopírování a využívání jeho obsahu bez řádného odkazování na něj je považováno za plagiátorství a podléhá sankcím dle platné legislativy.

Internetový recenzovaný časopis vydává Univerzita Karlova v Praze,
Katedra politologie Institutu politologických studií Fakulty sociálních věd.

ANOTACE

Europe is not any homogeneous entity from many perspectives. If one ponders on the European countries' local settlement structures, this statement is undoubtedly valid. In terms of features of local settlement structure, there are both the consolidated countries – e.g. Bulgaria, Denmark, Lithuania or the Netherlands – and the fragmented countries – e.g. the Czech Republic, France, Hungary or Spain – in Europe. Slovakia belongs to the second mentioned group and the Slovak municipalities (communities) must try to find suitable solutions to many problems arising from the fragmentation. A main goal of this article is to discuss on two selected European experience – the Czech one and the Danish one – centered on consolidation of fragmented local settlement structure from the Slovak perspective.

O možných riešeniach fragmentovanej lokálnej sídelnej štruktúry (Inšpirácia pre Slovensko)

Daniel Klimovský¹

Abstract:

Europe is not any homogeneous entity from many perspectives. If one ponders on the European countries' local settlement structures, this statement is undoubtedly valid. In terms of features of local settlement structure, there are both the consolidated countries – e.g. Bulgaria, Denmark, Lithuania or the Netherlands – and the fragmented countries – e.g. the Czech Republic, France, Hungary or Spain – in Europe. Slovakia belongs to the second mentioned group and the Slovak municipalities (communities) must try to find suitable solutions to many problems arising from the fragmentation. A main goal of this article is to discuss on two selected European experience – the Czech one and the Danish one – centered on consolidation of fragmented local settlement structure from the Slovak perspective.

Keywords: *local settlement structure, territorial fragmentation, territorial consolidation, communities/municipalities, decentralization, self government, amalgamation, categorization of municipal powers, Slovakia, Denmark, the Czech Republic*

¹ PhDr. Daniel Klimovský pôsobí ako odborný asistent na Ekonomickej fakulte Technickej univerzity v Košiciach. Zároveň je externým doktorandom Katedry politológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave v odbore Teória politiky a interným doktorandom Katedry politickej sociológie Fakulty kultúrnych vied Bayreuthskej univerzity v Bayreuthe v odbore Politická sociológia.

Kontaktné údaje: PhDr. Daniel Klimovský, Technická univerzita v Košiciach, Ekonomická fakulta, Katedra regionálnych vied a manažmentu, B. Němcovej 32, 04001 Košice, Slovenská republika, email: daniel.klimovsky@tuke.sk, tel.: 00421556023296.

Úvod

Fragmentovaná sídelná štruktúra začala byť v Európe vnímaná ako negatívny prvok politicko-administratívneho systému najmä po skončení druhej svetovej vojny, kedy sa vo viacerých európskych krajinách pristúpilo k rozsiahlym konsolidačným reformám. Prirodzene, snaha o konsolidáciu lokálnej sídelnej štruktúry z administratívneho hľadiska nie je objavom 20. storočia. Veď už Platón predstavil „projekt“ ideálneho mesta, v rámci ktorého sa dokonca pokúšal vymedziť počty osôb zaoberajúcich sa rôznymi aktivitami. Aj v neskoršom vývoji sa v európskych krajinách sporadicky objavovali pokusy o úpravy existujúcich lokálnych sídelných štruktúr, no pravdepodobne s najkomplexnejším „projektom“ prišli až poverení úradníci počas Napoleonovho panovania vo Francúzsku. Tento „centralizačný projekt“ sa im síce nepodarilo implementovať do praxe, ale nemožno ho opomenúť kvôli tomu, že svojou koncepcnosťou a obsahom predznamenal trend, ktorý sa v Európe objavil o viac než storočie neskôr.

Nesporne zaujímavým konštatovaním je v kontexte skúmania konsolidovaných a fragmentovaných lokálnych sídelných štruktúr to, že ak sa vezmú do úvahy rôzne kritériá, nie je možné jednoznačne potvrdiť výhodnosť či nevýhodnosť konsolidácie. Aj keď totiž ekonomické hľadiská favorizujú konsolidované (resp. defragmentované) štruktúry, viaceré sociologické výskumy poukazujú na silnú identifikáciu obyvateľov obcí s ich (aj keď veľmi malými) sídelnými jednotkami a ich výsledky potvrdzujú význam zachovania rozdrobených (resp. fragmentovaných) štruktúr.

Fragmentovanosť ako taká sa však aj napriek uvedenému zvyčajne vníma ako problém, ktorý je potrebné riešiť. V tejto súvislosti sa ponúka hneď niekoľko riešení – od dobrovoľnej spolupráce obcí, cez kategorizáciu obcí prostredníctvom objemu zverených kompetencií alebo vytváranie spoločných úradov, až po amalgamizáciu (zlučovanie). Tento článok je venovaný dvom vybraným riešeniam, ktoré na území Slovenska neboli po roku 1989 využité, no s ktorými majú skúsenosti porovnateľné krajiny (konkrétne Česká republika a Dánsko). Za účelom analýzy týchto riešení sú využité vybrané relevantné sekundárne dáta. Cieľom pri tom nie je úplný výpočet charakteristík týchto riešení, ale skôr o predstavenie takých charakteristík, ktoré by mohli inšpirovať tvorcov decentralizačnej politiky i na Slovensku.

Veľkostné charakteristiky európskych obcí

Existujú prinajmenšom dve základné kritériá pre určenie veľkosti obce, a to počet obyvateľov obce (populačná veľkosť) a rozloha obce (teritoriálna veľkosť). Obe disponujú určitým okruhom výhod, ktoré sú aplikované v kontexte rôznych politicko-administratívnych otázok [Swianiewicz 2002: 5].

Ak sa hovorí o teritoriálnej veľkosti, v mnohých európskych krajinách s fragmentovanou lokálnou sídelnou štruktúrou možno naraziť na existenciu veľmi malých obcí (teda obcí, ktorých katastrálne územia nezaberajú ani jeden štvorcový kilometer). Príkladmo možno spomenúť nemeckú obec Martinstein (0,4 km²), rakúsku obec Rattenberg (0,11 km²), švajčiarsku obec Ponte Tresa (0,28 km²), taliansku obec Fiera di Primiero (0,15 km²), grécku obec Nea Chalkidona/Νέα Χαλκηδόνα (0,8 km²), českú obec Závist (0,42 km²) alebo maltskú obec Il-Furjana (0,094km²). V Európe ale existujú aj krajiny, v ktorých najmenšie obce zaberajú niekoľko desiatok štvorcových kilometrov. Príkladmo možno uviesť litovskú obec Alytus (40 km²), čiernohorskú obec Tivat (46 km²), prípadne srbskú obec Sremski Karlovci (51 km²).

Najmenšou európskou obcou z hľadiska svojej rozlohy (ak sa neberú do úvahy také samospráve jednotky, ako sú mestské časti či mestské obvody) je obec Castelmoron-d'Albret, ktorej rozloha je iba 0,0376 km² a ktorá sa nachádza vo Francúzsku². Na opačnom póle stojí švédská obec Kiruna, ktorá z hľadiska svojej rozlohy predstavuje s takmer 20.715 km² najväčšiu európsku obec.

Aj pri zohľadnení populačnej veľkosti možno v európskych podmienkach naraziť na veľmi malé obce (teda obce, ktorých populácia neprekračuje hranicu 10 obyvateľov). Ako vhodný príklad môže poslúžiť španielska obec Illán de Vacas (6 obyvateľov). Jednotlivé európske krajiny sa pritom od seba z hľadiska najmenej sídelnej jednotky výrazne odlišujú. Ak sa vezme do úvahy spomenutý príklad, potom k nemu možno na jednu úroveň postaviť napríklad nielen taliansku obec Morterone (33 obyvateľov), islandskú obec Árneshreppur (48 obyvateľov) či estónsku obec Ruhnu (66 obyvateľov) ale i dánsku obec Læsø (2.180 obyvateľov), čiernohorskú obec Šavnik (2.950 obyvateľov), prípadne litovskú obec Neringa (3.370 obyvateľov).

² Tento údaj však relativizuje dosiaľ nevyriešená otázka katastrálneho územia obce Strýčice v Českej republike, ktorá oficiálne stále nemá vymedzené vlastné katastrálne územie (katastrálne územie tejto obce je súčasťou katastrálneho územia obce Radošovice), a to i napriek tomu, že platná legislatívna úprava to explicitne vyžaduje.

Najmenšou európskou obcou z hľadiska svojej populácie je francúzska obec Rochefourchat, ktorú podľa oficiálneho sčítania konaného v roku 1999 obývala iba jedna osoba³. Naopak, najväčšou obcou v európskych podmienkach je Londýn, ktorý ma viac než 7,5 milióna obyvateľov. Pri tomto meste je však potrebné poznamenať, že disponuje viacúrovňovou samosprávnou štruktúrou, v dôsledku čoho sa aj v jeho jednotlivých častiach kreujú samosprávne orgány, napríklad rady londýnskych obvodov (*councils of London boroughs*).

Tabuľka č. 1: Vybrané krajiny z hľadiska počtu a veľkosti obcí (zradené podľa priemernej veľkosti obcí).

Krajina	Počet obcí	Priemerná veľkosť lokálnych sídelných jednotiek		Koexistencia regionálnej (druhej a prípadne i tretej) úrovne samosprávy
		Počet obyvateľov	Rozloha	
Veľká Británia	434	140.050	562	Áno
Litva	60	59.250	1.088	Áno
Dánsko	98	55.710	440	Áno
Írsko	114	38.220	612	Áno
Holandsko	443	36.970	77	Áno
Portugalsko	308	34.440	299	Áno
Švédsko	290	31.540	1.552	Áno
Bulharsko	264	29.160	420	Áno
Belgicko	589	18.030	52	Áno
Poľsko	2.478	15.380	126	Áno
Fínsko	415	12.740	815	Áno
Grécko	1.034	10.820	128	Áno
Slovinsko	210	9.610	97	Áno
Taliansko	8.101	7.320	37	Áno
Rumunsko	3.176	6.780	75	Áno

³ Tento primát obce Rochefourchat je možné relativizovať vďaka existencii šiestich francúzskych obcí (Beaumont-en-Verdunois, Bezonvaux, Cumières-le-Mort-Homme, Fleury-devant-Douaumont, Haumont-près-Samogneux a Louvemont-Côte-du-Poivre), ktoré oficiálne existujú, no ktoré zároveň neevdujú ani jedného stáleho obyvateľa. Ich výnimočnosť spočíva v tom, že boli zničené počas bitky o Verdun v roku 1916 a aby zostal zachovaný ich odkaz pre budúce generácie, ich katastrálne územia neboli zahrnuté do žiadnej inej obce. Spravované sú trojčlennými obecnými radami, pričom členov týchto rád vymenúva prefekt departementu Meuse.

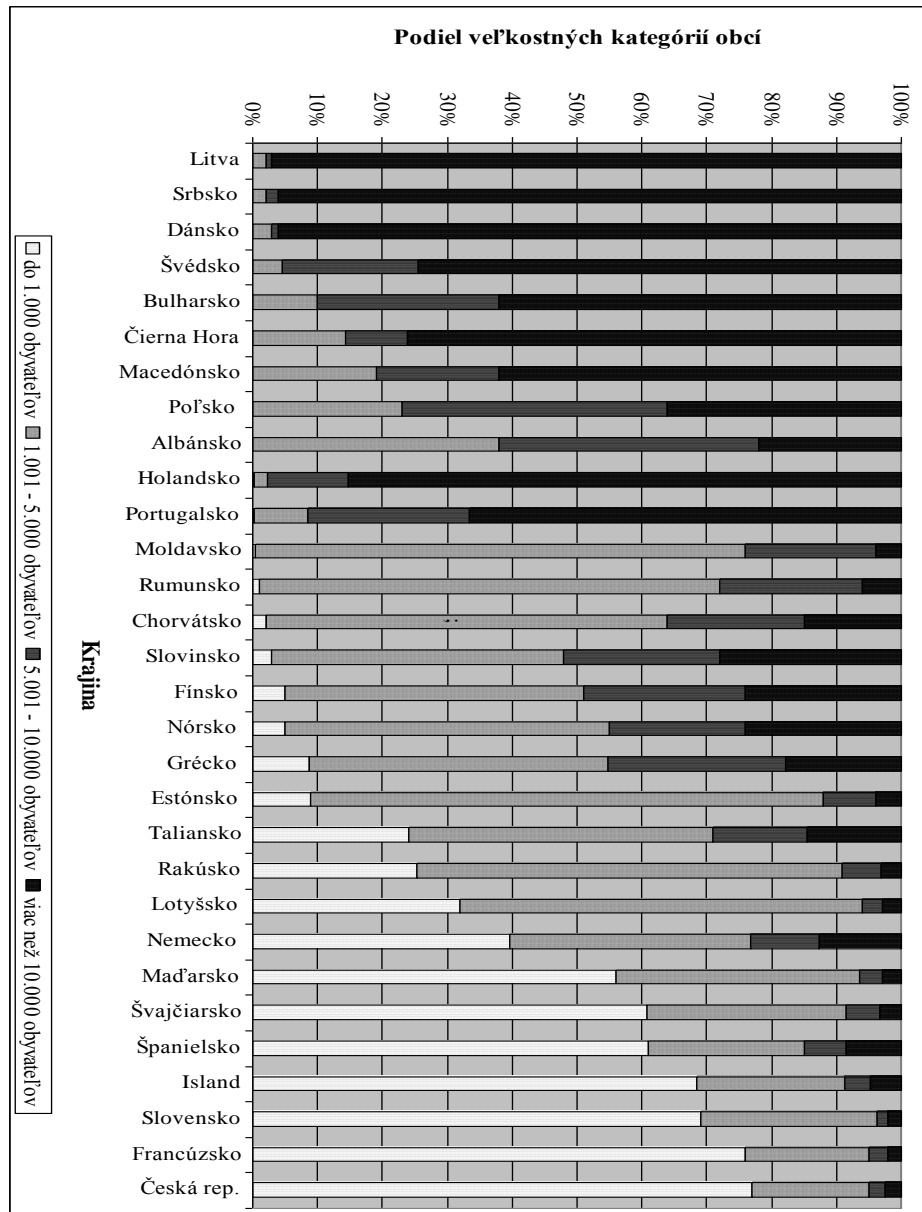
D. Klimovský | O možných riešeniach fragmentovanej lokálnej sídelnej štruktúry

Nemecko	12.379	6.650	29	Áno
Malta	68	6.010	5	Nie
Estónsko	227	5.910	199	Áno
Španielsko	8.111	5.530	62	Áno
Lotyšsko	524	4.340	123	Áno
Luxembursko	116	4.140	22	Áno
Rakúsko	2.356	3.530	36	Áno
Maďarsko	3.175	3.170	29	Áno
Slovensko	2.891	1.870	17	Áno
Francúzsko	36.683	1.730	15	Áno
Česká republika	6.248	1.650	13	Áno
Cyprus	524	1.500	18	Áno
Celkovo: EÚ 27	91.316	5.430	47	Áno (26 krajín)
Bielorusko	210	46.140	989	Áno
Srbsko (bez Kosova)	170	43.320	520	Áno
Čierna Hora	21	32.290	658	Nie
Bosna a Hercegovina	137	29.060	373	Áno
Macedónsko	84	24.110	306	Nie
Andorra	7	11.880	66	Nie
Nórsko	434	11.090	888	Áno
Albánsko	374	8.480	77	Áno
Chorvátsko	549	8.080	103	Áno
Moldavsko	982	4.200	34	Áno
San Marino	9	3.370	7	Nie
Lichtenštajnsko	11	3.170	15	Nie
Island	105	2.740	981	Áno
Švajčiarsko	2.889	2.670	14	Áno
Ukrajina	29.895	1.550	20	Áno
Celkovo: ostatné krajiny Európy	35.877			Áno (10 krajín)

Poznámka: Rusko, Kosovo a dva existujúce európske mestské štáty – Monako (32.409 obyvateľov; 1,97 km²) a Vatikán (826 obyvateľov; 0,44 km²) – nie sú zahrnuté do tohto prehľadu.

Zdroj: Podklady z (aktualizované a doplnené autorom na základe vlastného výskumu): EU sub-national governments: 2007- 2008.

Graf č. 1: Vybrané krajiny z hľadiska podielu veľkostných kategórií obcí (zoradené podľa podielu najmenších obcí: do 1.000 obyvateľov)

Podklady z (aktualizované a doplnené autorom na základe vlastného výskumu): Swianiewicz 2009, Local Government Denmark 2009, The size of municipalities 1998.

Ako ukazujú údaje uvedené v tabuľke č. 1 a grafe č. 1, Európa je z hľadiska veľkostných charakteristík lokálnych sídelných štruktúr jednotlivých krajín heterogénnym celkom. Táto heterogenita sa pri tom nevzťahuje iba na Európu ako celok, ale aj na EÚ, hoci

táto sa už dlhší čas pokúša o približovanie politicko-administratívnych systémov svojich členských krajín.

Vybrané riešenia fragmentovaných lokálnych sídelných štruktúr

Pri pohľade na vývoj za posledných 60 rokov možno vidieť, že v európskom rámci prevažujú krajiny, u ktorých sa vo vzťahu k lokálnej sídelnej štruktúre (vo väčšej či menšej miere) presadzujú konsolidačné tendencie. Od roku 1950 poklesol napríklad počet obcí v Litve o 90%, vo Švédsku o 87%, v Dánsku o 80%, v Belgicku o 78%, vo Veľkej Británii o 77%, v Nemecku o 51%, v Holandsku o 44%, v Rakúsku o 42%, v Nórsku o 41%, vo Fínsku o 17% v Španielsku o 12%, vo Švajčiarsku o 7%, vo Francúzsku o 5% a v Lotyšsku o 4%. Na opačnej strane stoja krajiny, kde za posledných 60 rokov počet obcí stúpol. Kým však napríklad v Taliansku tento nárast je iba na úrovni 4%, tak v Českej republike ide o nárast na úrovni 51%⁴.

Veľkosť obcí nesúvisí iba s výkonom vládnutia, poskytovaním komunálnych služieb alebo výkonom administratívy na lokálnej úrovni, ale aj so zodpovednosťou komunálnych, respektíve lokálnych autorít voči obyvateľom ich obcí, a to v kontexte aktuálne prebiehajúcich globálnych zmien a výrazného nárastu občianskych potrieb vo všetkých oblastiach spoločensko-politického života [Skaburskis 2004: 41].

Ako už bolo spomínané, existuje hneď niekoľko nástrojov, ktoré sa využívajú ako potenciálne riešenia problému fragmentovanej lokálnej sídelnej štruktúry. Za účelom dosiahnutia cieľa definovaného v úvode tejto štúdie boli identifikované dve riešenia. Prvé – kategorizácia obcí a diferenciacia im zverených kompetencií – bolo využité v podmienkach Českej republiky a druhé – amalgamizácia (resp. municipalizácia) obcí – bolo využité v Dánsku.

Kategorizácia obcí v Českej republike

Česká republika z hľadiska svojej lokálnej sídelnej štruktúry patrila a stále patrí medzi najfragmentovanejšie európske krajiny (tabuľka č. 2 a obrázok č. 1). Takmer 90% všetkých

⁴ Mimoriadne zaujímavým príkladom je v tomto kontexte Macedónsko, pretože prvá reforma lokálnej štruktúry viedla k tomu, že počet obcí sa zvýšil z 30 obcí na 123 obcí (čo je nárast o 310%), a naopak, druhá reforma lokálnej štruktúry viedla k zníženiu tohto počtu na 84 obcí (čo je pokles o takmer 32%) [Kreci 2008; Risteska, Selami 2009].

obcí má totiž v súčasnosti menej než 2 000 obyvateľov, respektíve populácia vo viac než troch štvrtinách všetkých obcí nedosahuje ani hranicu 1.000 obyvateľov. Z hľadiska populácie však v týchto malých obciach (do 1 000 obyvateľov) žije iba niečo viac než 17% celkovej populácie [Jüptner 2008: 24-25]. Naopak, v 21 najväčších obciach (teda v obciach, ktorých populácia dosahuje aspoň hranicu 50 000 obyvateľov) žije spolu takmer jedna tretina všetkého obyvateľstva Českej republiky.

Z hľadiska charakteru osídlenia a pri zohľadnení správnych obvodov úradov obcí s rozšírenou pôsobnosťou (ich celkový počet je 206) platí, že väčšina českých obcí sa nachádza vo významne vidieckych regiónoch (až v 111 obvodoch žije 15-50% všetkých ich obyvateľov v obciach s hustotou zaľudnenia menšou než 150 obyvateľov/km²) alebo prevažne vidieckych regiónoch (v ďalších 71 obvodoch žije viac ako 50% všetkých ich obyvateľov v obciach s hustotou zaľudnenia nedosahujúcou hodnotu 150 obyvateľov/km²). Z uvedeného ale vyplýva, že iba 24 obvodov úradov obcí s rozšírenou pôsobnosťou spĺňa podmienky pre zaradenie do skupiny mestských regiónov [Perlín 2009].

Tabuľka č. 2: Veľkostná štruktúra obcí v Českej republike (2007).

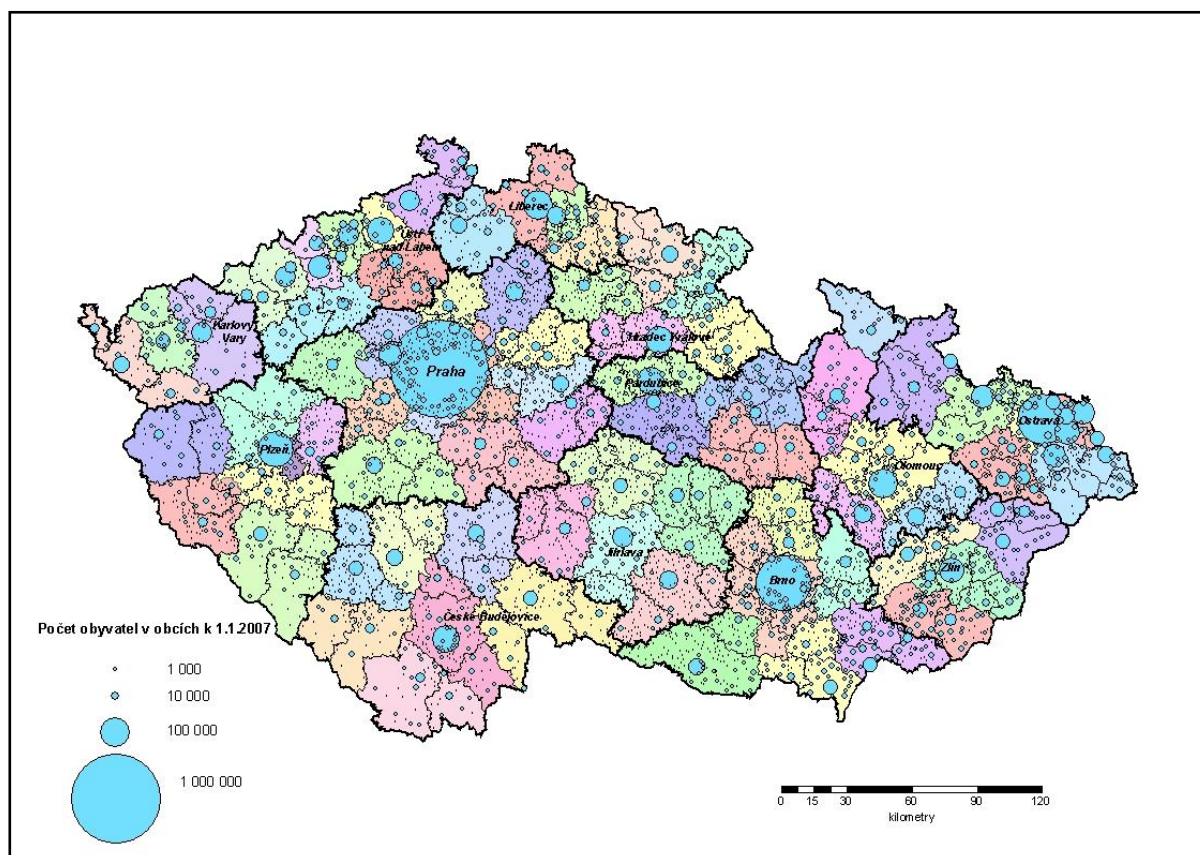
Veľkosť obce (podľa počtu obyvateľov)	Obce		Populácia	
	Počet	%	Počet	%
Do 199	1.591	25,5	194.563	1,9
200 – 499	2.019	32,3	656.020	6,4
500 – 999	1.307	20,9	913.985	8,9
1.000 – 1.999	685	11,0	950.291	9,2
2.000 – 4.999	375	6,0	1.135.272	11,0
5.000 – 9.999	140	2,2	947.225	9,2
10.000 – 19.999	69	1,1	962.930	9,4
20.000 – 49.999	42	0,7	1.242.789	12,1
50.000 – 99.999	16	0,3	1.156.650	11,2
100.000 a viac	5	0,1	2.127.464	20,7
CELKOVO	6.249	100,0	10.287.189	100,0

Zdroj: Malý lexikon obcí 2007.

Sídelná štruktúra sa na území Českej republiky vytvorila už pred niekoľkými storočiami, no najmä vývoj za posledných 50 rokov mal rozporuplný charakter. Zatiaľ čo totiž v priebehu 60.-80. rokov 20. storočia dochádzalo k fyzickému spájaniu, respektíve zlučovaniu obcí (najmä na základe rozhodnutí prijímaných metódou *top-down*), pre obdobie po roku 1989 a špeciálne pre prvú polovicu 90. rokov 20. storočia je typický dezintegračný trend, v dôsledku ktorého došlo k výraznému nárastu miery fragmentácie celého územia. Sídelná štruktúra pri tom nemá v celej Českej republike jednotný charakter. Pre Čechy a oblasť Českomoravskej vrchoviny je typická hustá sieť malých sídel. Naproti tomu sú pre nížinné oblasti Moravy a Sliezska charakteristické väčšie sídla (spravidla s 1 500 – 3 000 obyvateľmi) rozmiestnené vo väčších vzdialenostiach. Taktiež mestá sú v týchto oblastiach v priemere väčšie než v Čechách a ich sieť je redšia [Velikostní struktura... 2006].

Obce disponujú nielen vlastnými (originálnymi) kompetenciami, ale aj delegovanými kompetenciami, prostredníctvom ktorých vykonávajú úlohy štátosprávneho charakteru.

Obrázok č. 1: Lokálna sídelná štruktúra v Českej republike.

Zdroj: Osídlení v České republice 2007.

Berúc do úvahy uvedené skutočnosti, nie je prekvapujúce, že v Českej republike došlo k hľadaniu možností, ktoré by eliminovali nedostatky fragmentovanej lokálnej sídelnej štruktúry, a ktoré by zároveň zabezpečili efektívny výkon originálnych i delegovaných kompetencií. Keďže amalgamizácia nebola využitá a dobrovoľná spolupráca obcí nezaručovala efektívny výkon všetkých zverených kompetencií, zákonodarca využil kompetenčnú kategorizáciu obcí⁵.

Súčasná kompetenčná kategorizácia obcí bola v českých podmienkach uvedená do života zákonom č. 313/2002 Sb., ktorým sa mení zákon č. 128/2000 Sb. o obciach ve znění pozdějších předpisů, zákonom č. 314/2002 Sb. o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností a vyhláškou Ministerstva vnitra č. 388/2002 o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností⁶. Tieto právne predpisy pre potreby výkonu delegovanej pôsobnosti rozčlenili obce do troch kategórií⁷:

- obce s bežnými obecnými úradmi (obce I. úrovne/obce I. stupňa);
- obce s poverenými obecnými úradmi (obce II. úrovne/obce II. stupňa);
- obce s rozšírenou pôsobnosťou (obce III. úrovne/obce III. stupňa)⁸.

⁵ Zákon č. 128/2000 Sb. o obciach v znení neskorších predpisov umožňuje označovať obce nielen pojmom „obec“, ale aj pojmami „mesto“ (v súčasnosti sa v Českej republike nachádza 592 miest) alebo „mestys“ (v súčasnosti sa v Českej republike nachádza 203 mestysov). Okrem toho určuje tzv. „statutárny mestá“, ktorými sú Brno, České Budějovice, Děčín, Frýdek-Místek, Havířov, Hradec Králové, Chomutov, Jihlava, Karlovy Vary, Karviná, Kladno, Liberec, Mladá Boleslav, Most, Olomouc, Opava, Ostrava, Pardubice, Plzeň, Přerov, Teplice, Ústí nad Labem a Zlín. Štatutárne mestá sa ďalej môžu členiť na mestské obvody alebo mestské časti. Špecifické postavenie má i Praha, čo vyplýva z jej pôsobenia ako hlavného mesta.

⁶ Tieto dopĺňali už existujúci a účinný zákon č. 128/2000 Sb. o obciach, vyhlášku Ministerstva vnitra č. 349/2000 Sb. o stanovení sídel a správních obvodů pověřených obecních úřadů, ako aj vyhlášku Ministerstva vnitra č. 437/2000 Sb., ktorou sa mení vyhláška Ministerstva vnitra č. 349/2000 Sb. o stanovení sídel a správních obvodů pověřených obecních úřadů.

⁷ Ťažisko tejto kategorizácie spočívalo v zriadení nového inštitútu, a to obcí s rozšírenou pôsobnosťou (tzv. obcí III. úrovne, resp. obcí III. stupňa). Tieto je potrebné vnímať ako nový prvok predovšetkým vzhľadom na dovtedajšie štruktúry, v rámci ktorých boli české obce diferencované do dvoch kategórií. Navyše, práve obce s rozšírenou pôsobnosťou na seba prevzali najväčší objem kompetencií niekdajších okresných úradov.

⁸ Niektorí autori upozorňujú na to, že pracovné označenie, ktoré narába s pojmami obce I., II., III. stupňa bolo a je nielen nesprávne, ale i zavádzajúce. Vzťahy medzi takto diferencovanými obcami totiž nie sú právnou

V Českej republike sa v súčasnosti nachádza 206 obcí s rozšírenou pôsobnosťou a 383 obcí s poverenými obecnými úradmi. Platí pri tom, že každá obec s rozšírenou pôsobnosťou je zároveň obcou s povereným obecným úradom (v užšie vymedzenom. obvode), ako aj obcou s bežným obecným úradom (vo vlastnom správnom obvode). Takáto konštrukcia však kladie značné nároky predovšetkým na obce s rozšírenou pôsobnosťou, ktorých zamestnanci musia rozlišovať medzi pôsobnosťami troch kategórií [Průcha 2007: 209].

Túto kategorizáciu je pri tom potrebné vnímať v súvislosti s vytvorením krajov, ako vyšších územných samosprávnych celkov a zrušením okresných úradov, ktoré pôsobili ako orgány vykonávajúce dekoncentrovaný výkon štátnej správy všeobecného charakteru. Čo sa týka vzťahu územnej samosprávy a štátnej správy, uvedenou kategorizáciou obcí boli okrem iného vytvorené predpoklady pre funkčnú modifikáciu niektorých obecných orgánov, pričom dopady sú v obciach rôznych kategórií odlišné [Jüptner 2006: 224-225].

Amalgamizácia v Dánsku

Dánsko sa v zásade uvádza ako učebnicový príklad územnej konsolidácie. Ide pri tom o prípad, pri ktorom nebol aktuálny stav dosiahnutý jedinou konsolidačnou reformou. V tejto krajine totiž prebehli tri amalgamizačné vlny.

Prvá amalgamizácia naštartovaná v roku 1958 prebiehala na báze dobrovoľnosti a jej ťažiskovým obdobím boli 60. roky 20. storočia. Jej výsledkom bolo zníženie počtu obcí, a to z 1 386 obcí na 1.098 obcí.

Druhá amalgamizačná vlna prebehla v rámci komunálnej reformy, ktorá bola uvedená do života v roku 1970⁹ a ktorá obsahovala de facto štyri rozsiahle reformné časti. Ich výsledkom bola redukcia počtu obcí na 277 obcí a zároveň transfer veľkého objemu kompetencií na lokálnu úroveň, čo znamenalo, že obce získali veľkú mieru autonómie [Albæk

úpravou nastavené ako „stupňovité“, pretože medzi nimi nie sú vzťahy podriadenosti a nadriadenosti. I preto je v odbornej terminológii vhodnejšie hovoriť o rozdielnych „kategóriách“, prípadne „úrovniah“ [Průcha 2007: 193]. V tomto kontexte je výnimkou „inštančná hierarchia“ vnútri územne členených štatutárnych miest. Najmä teória ju pri tom vníma ako špecifikum zákonného poňatia takýchto miest [Průcha 2007: 195].

⁹ Výskumom v otázke novej komunálnej reformy bola poverená Komisia pre obecnú legislatívu (*Kommunallovskommissionen*), ktorá v roku 1966 pripravila legislatívny návrh. Kvôli voľbám však tento návrh nebol schválený hneď, ale s určitým oneskorením. Schválený legislatívny návrh viedol v júni 1967 k vytvoreniu Komisie pre komunálnu reformu (*Kommunalreformkommissionen*), ktorá pripravila samotnú reformu [Gjerding 2005: 2].

et al. 1996]. Tieto štyri reformné časti označované aj ako reformné balíky boli zamerané na územné členenie, rozdelenie úloh a kompetencií, rozdelenie nákladov a dozorné mechanizmy [Larsen 2002]. Základné ciele reformy boli formulované nasledovne:

- pôvodné regióny, ktoré mali charakter mestských alebo vidieckych regiónov, mali byť nahradené regiónmi, ktoré by zahŕňali tak mestské, ako aj vidiecke oblasti;
- obce či mestské časti vo veľkých mestách a ich aglomeráciách mali byť zlúčené;
- pôvodné obce a regióny boli z ekonomického hľadiska označené ako príliš malé na výkon všetkých zverených úloh a preto mali byť nahradené väčšími ekonomickými jednotkami s vlastnými správnymi štruktúrami.

Ako jeden zo základných argumentov podporujúcich komunálnu reformu v roku 1970 sa využívalo konštatovanie, že zástavba vo viacerých obciach presiahla existujúce medziobecné hranice a že sa rozširovaním obecných intravilánov začali stierať hranice medzi susednými obcami. Toto zníženie počtu obcí však nebolo konečné a o štyri roky neskôr bol tento počet znížený o ďalšie tri obce. Tento stav pretrval až do konca roku 2002, kedy došlo k zlúčeniu piatich obcí na ostrove Bornholm a k vytvoreniu jednej obce regionálneho charakteru. Vďaka tomu bol od roku 2003 počet obcí v Dánsku znížený na 271 obcí. K 1. januáru 2006 došlo aj k zlúčeniu dvoch obcí nachádzajúcich sa na ostrove Ærø, čím sa zavšila druhá amalgamizačná vlna a ňou dosiahnutý konečný počet obcí skončil na úrovni 270 obcí.

Lokálna sídelná štruktúra sa vďaka tejto reforme výrazne konsolidovala. Kým totiž pred jej začiatkom bolo na území Dánska takmer 1 100 obcí, pričom takmer tri štvrtiny z nich mali menej než 3 000 obyvateľov, po implementácii tejto reformy sa celkový počet znížil pod hranicu 300 obcí a v celej krajine ostali už iba dve obce s populáciou nedosahujúcou hranicu 3 000 obyvateľov. Najviac zastúpené sa stali obce, v ktorých sa populácia pohybovala medzi 3 000 až 9 999 obyvateľmi – celkovo takmer 60% všetkých obcí spadalo po komunálnej reforme do tejto veľkostnej kategórie (tabuľka č. 3 a graf č. 2).

Ani uvedená komunálna reforma však neprinášala dlhodobu požadované výsledky [Vrangbæk 2008]. Naopak, už v priebehu 90. rokov 20. storočia sa objavila rozsiahla kritika existujúceho stavu a to najmä kvôli neschopnosti najmenších obcí zabezpečovať pre svojich obyvateľov rovnaký objem služieb, ako tomu bolo v prípade veľkých obcí. Kvôli tomu zriadila vláda koncom roku 2002 Komisiu pre štrukturálnu reformu (*Strukturkommissionen*), ktorej členmi neboli len zástupcovia ministerstiev a územných samosprávnych jednotiek, ale

aj odborníci zaoberajúci sa relevantnou problematikou [Polinec 2007: 129]. V roku 2004 sa komisia zhodla na tom, že je potrebná reforma štruktúry verejného sektora, a to najmä pre potvrdenie toho, že veľkosť obcí nestačí na efektívny výkon zverených kompetencií. Následne došlo k politickej dohode a stanovili sa požiadavky týkajúce sa veľkosti nových obcí:

- odporúčaná optimálna veľkosť obce bola stanovená na úrovni 30.000 obyvateľov;
- minimálna veľkosť obce bola stanovená na úrovni 20.000 obyvateľov.

Tabuľka č. 3: Veľkostná štruktúra obcí v Dánsku za posledných 50 rokov.

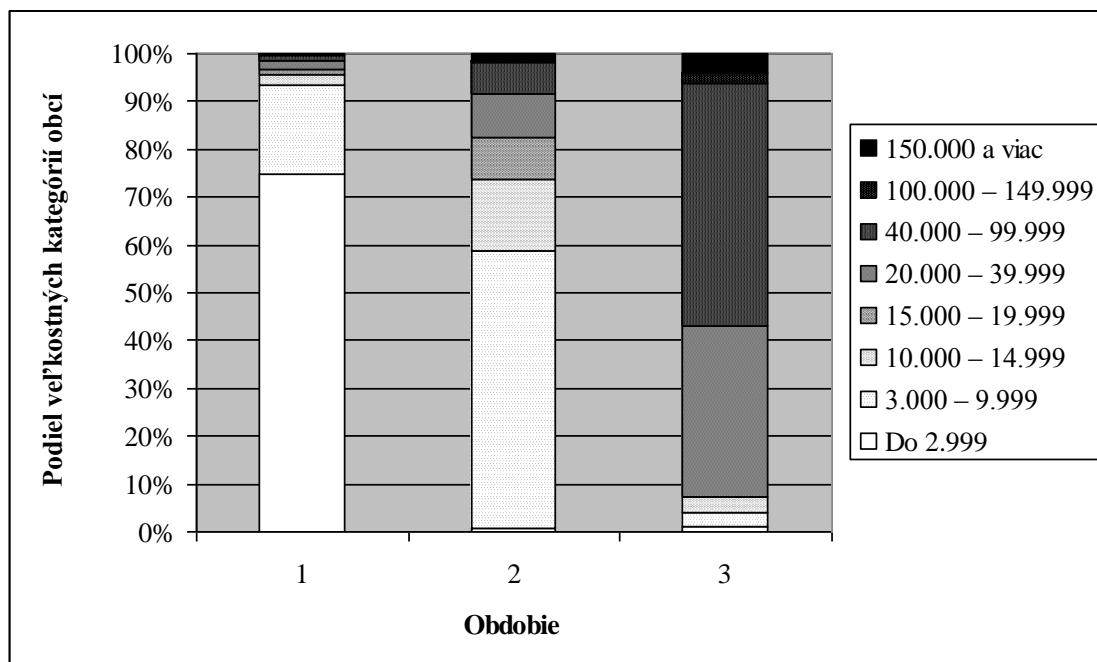
Veľkosť obce (podľa počtu obyvateľov)	Do roku 1970		1970 – 2006		Od roku 2007	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Do 2.999	821	74,7	2	0,7 ↓	1	1,0 ↑
3.000 – 9.999	206	18,8	160	58,2 ↑	3	3,1 ↓
10.000 – 14.999	22	2,0	41	14,9 ↑	3	3,1 ↓
15.000 – 19.999	13	1,2	24	8,7 ↑	0	0,0 ↓
20.000 – 39.999	22	2,0	25	9,1 ↑	35	35,7 ↑
40.000 – 99.999	10	0,9	18	6,5 ↑	50	51,0 ↑
100.000 – 149.999	3	0,3	1	0,4 ↑	2	2,0 ↑
150.000 a viac	1	0,1	4	1,5 ↑	4	4,1 ↑
CELKOVO	1.098	100,0	275	100,0	98	100,0

Poznámka: ↑ - nárast; ↓ - pokles; ↔ stagnácia (bez zmeny).

Zdroj: Malý lexikon obcí... 2007.

V lete roku 2004 boli obce vyzvané, aby k 1. januáru 2005 navrhli svoje začlenenie v súlade so stanovenými požiadavkami. Inými slovami tak bolo určené, aby sa obce, ktorých populácia nedosahovala hranicu 20.000 obyvateľov, zlúčili so susednými obcami a aby tak naplnili danú požiadavku. Alternatívnym riešením bola možnosť vytvorenia partnerstiev, no obce vstupujúce do takéhoto partnerstva museli vytvoriť celok disponujúci populáciou minimálne na úrovni 30 000 obyvateľov.

Graf č. 2: Zmeny vo veľkostnej štruktúre obcí v Dánsku za posledných 50 rokov.

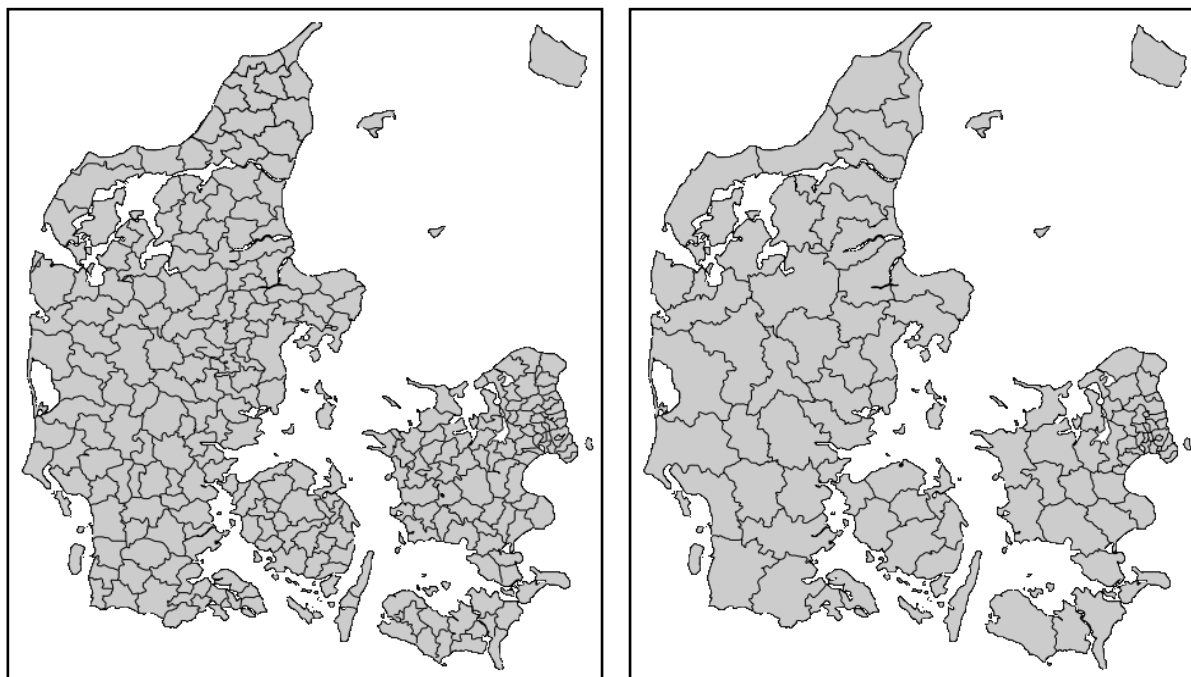

Po rozsiahlych politických vyjednávaniach na národnej úrovni bol v marci 2005 predstavený návrh novej amalgamizácie obcí. Ešte pred schválením tohto návrhu však minister vnútra a zdravotníctva vstúpil do diskusie s tromi obcami, ktoré nespĺnili predpísanú požiadavku a zároveň bolo určené, že v 12 obciach sa kvôli dôraznej požiadavke zo strany obyvateľov vykoná miestne referendum, ktoré malo za cieľ potvrdiť rozhodnutie orgánov dotknutých obcí o zlúčení sa s inými obcami. Okrem toho bol v rámci týchto procesov požiadavý aj predchádzajúci minister vnútra o to, aby bol arbitrom v prípade niektorých obcí a aby zistil, či vybrané riešenia majú podporu miestneho obyvateľstva. Táto iniciatíva viedla k vypísaniu ďalších 12 miestnych referend. Všetky uvedené udalosti prebehli v relatívne krátkom čase a dánsky parlament už v júni 2005 schválil návrh novej siete obcí (nové obce ešte pred týmto schválením podali návrh na vlastné názvy). Výsledky tejto druhej amalgamizačnej vlny, ktorá bola uvedená do praxe od 1. januára 2007, boli z hľadiska siete obcí nasledovné:

- bolo vytvorených 65 zlúčených obcí;

- v prípade 33 obcí nedošlo k zmenám (sedem¹⁰ z nich nespĺňalo podmienku vlastnej populácie na úrovni minimálne 20.000 obyvateľov a preto tieto obce museli vstúpiť do partnerstiev s inými obcami);
- 11 obcí bolo rozdelených v dôsledku rozhodnutí prijatých miestnymi referendami.

Obrázok č. 2: Sieť obcí v Dánsku pred a po tretej amalgamizačnej vlně (2007).

Pokiaľ ide o výsledky týkajúce sa veľkostnej štruktúry obcí, tu možno poznamenať, že došlo k výraznému posunutiu hranice priemernej veľkosti dánskych obcí. Kým totiž pred treťou amalgamizačnou vlnou bola priemerná veľkosť dánskej obce na úrovni 19 900 obyvateľov, v roku 2007 došlo k nárastu tejto úrovne až na približne 55 700 obyvateľov. V absolútnych hodnotách je v súčasnosti najmenšou obcou¹¹ Læsø, ktorého populácia nedosahuje ani hranicu

¹⁰ Päť z týchto siedmich obcí má ostrovný charakter.

¹¹ Špecifické postavenie má súostrovie Ertholmene (označované aj ako Christiansø). Toto súostrovie pozostáva z troch hlavných ostrovov – Christiansø, Frederiksø a Græsholm – a celkovo zaberá len 0,39 km². Prvé dva z týchto ostrovov sú obývané a celková populácia v roku 2008 zahŕňala iba 96 obyvateľov. Christiansø by tak bolo najmenšou dánskou obcou, no spomínaná špecifickosť spočíva v tom, že toto súostrovie je vo vlastníctve štátu a nie je pričlenené k žiadnej obci ani regiónu. Jeho správou je poverený správca, ktorého menuje minister obrany a ktorý zabezpečuje výkon všetkých tých kompetencií, ktoré sú zabezpečované dánskymi obcami.

2 200 obyvateľov a najväčšou obcou zostala Kodaň, ktorá má viac než pol milióna obyvateľov. Podobne došlo aj k nárastu priemernej teritoriálnej veľkosti obcí. Amalgamizáciou sa jej úroveň zdvihla zo 159 km² na aktuálnych 440 km². Najmenšou obcou z hľadiska svojej rozlohy po amalgamizácii je mesto Frederiksberg s rozlohou 9 km² a najväčšou je obec Bornholm rozkladajúca sa na 588 km². Z hľadiska počtosti jednotlivých veľkostných kategórií obcí (tabuľka č. 3 a graf č. 2) platí, že pred treťou amalgamizáciou nemalo viac ako 80% všetkých obcí viac než 19 999 obyvateľov. V súčasnosti ich podiel na celkovom počte nepredstavuje ani jednu desatinu.

Stav lokálnej sídelnej štruktúry na Slovensku a prijaté riešenia

Politické, spoločenské a ekonomické turbulencie sprevádzajúce vývoj na Slovensku v 90. rokoch 20. storočia mali na následok, že územná samospráva a špeciálne konsolidácia lokálnej sídelnej štruktúry ostávali skôr na okraji záujmu tvorcov vládnych politík. Podobne sa k tejto problematike stavalo aj mnoho odborníkov, no napriek tomuto konštatovaniu bolo už v tomto období možné naraziť na práce, ktoré zdôrazňovali, že na Slovensku existuje príliš vysoká miera fragmentácie lokálnej sídelnej štruktúry [Malíková 1995; Sopóci 1995; Buček 1997]. Okrem tohto problému museli obce v danom období zápasiť so závislosťou na štátnych dotáciách, s výraznými regionálnymi disparitami a pod.

Ku kvalitatívnej zmene došlo až po parlamentných voľbách, ktoré sa konali v roku 1998. Vláda, ktorá bola vytvorená na základe týchto volieb, pristúpila k viacerým reformným krokom, reformu verejnej správy nevynímajúc. V rámci nej bola vytvorená sieť orgánov územnej samosprávy na regionálnej úrovni a zároveň došlo k rozsiahlym devolučným a delegačným procesom. V ich dôsledku bol na obce i na samosprávne kraje v priebehu rokov 2002 – 2004 prenesený výkon veľkého objemu kompetencií. Fiškálna decentralizácia, ktorá bola do praxe uvedená v roku 2005, síce obciam „uvoľnila ruky“ a umožnila im lepšie ovplyvňovať svoje príjmy, no ani ona nedokázala eliminovať problémy vyplývajúce z vysokej miery fragmentácie lokálnej sídelnej štruktúry.

Miera fragmentovanosti v slovenských podmienkach

V porovnaní s počtom obcí v roku 1950 je súčasný počet obcí na Slovensku nižší o približne 14%¹², no jedným dychom je potrebné dodať i to, že za posledných 20 rokov počet obcí u nás iba stúpa a pri porovnaní počtu obcí v rokoch 1989 a 2009 možno zaznamenať nárast takmer na úrovni 10%. Aj preto možno slovenskú lokálnu sídelnú štruktúru označiť ako silne fragmentovanú (ako ukazuje tabuľka č. 4, viac než 67% slovenských obcí má menej ako tisíc obyvateľov, no celkovo v nich žije iba približne 16% celkovej populácie Slovenska). Tento stav je okrem iného následkom toho, že sídelný rozvoj sa na území Slovenska v 20. storočí (a predovšetkým za posledných 50-60 rokov) realizoval podľa tzv. urbanizačných osí, čo vyústilo do vzniku periférnych oblastí najmä na juhu stredného Slovenska a na území východného Slovenska [Kling 2002: 110-115] (ide o oblasti s najvyšším podielom malých a veľmi malých obcí). Navyše, podľa metodiky, ktorú používa Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), je až približne 90% všetkých slovenských obcí sídelnými jednotkami vidieckeho charakteru. Na základe toho možno uviesť, že nastolovanie otázky o potrebnosti konsolidácie lokálnej sídelnej štruktúry na Slovensku je na mieste.

Pri pohľade na mapu č. 3 je zrejmé, že najfragmentovanejšie sú oblasti severovýchodného Slovenska¹³, ako aj južná časť stredného Slovenska¹⁴, kde sa nachádza najviac obcí s populáciou neprekračujúcou hranicu 250 obyvateľov. Ide vlastne o územné obvody troch samosprávnych krajov, a to Banskobystrického, Košického a Prešovského¹⁵.

¹² V roku 1950 bolo na území Slovenska 3 344 obcí, v roku 1961 to bolo 3 237 obcí, v roku 1980 to bolo 2 725 obcí a v roku 1991 to bolo 2 825 obcí.

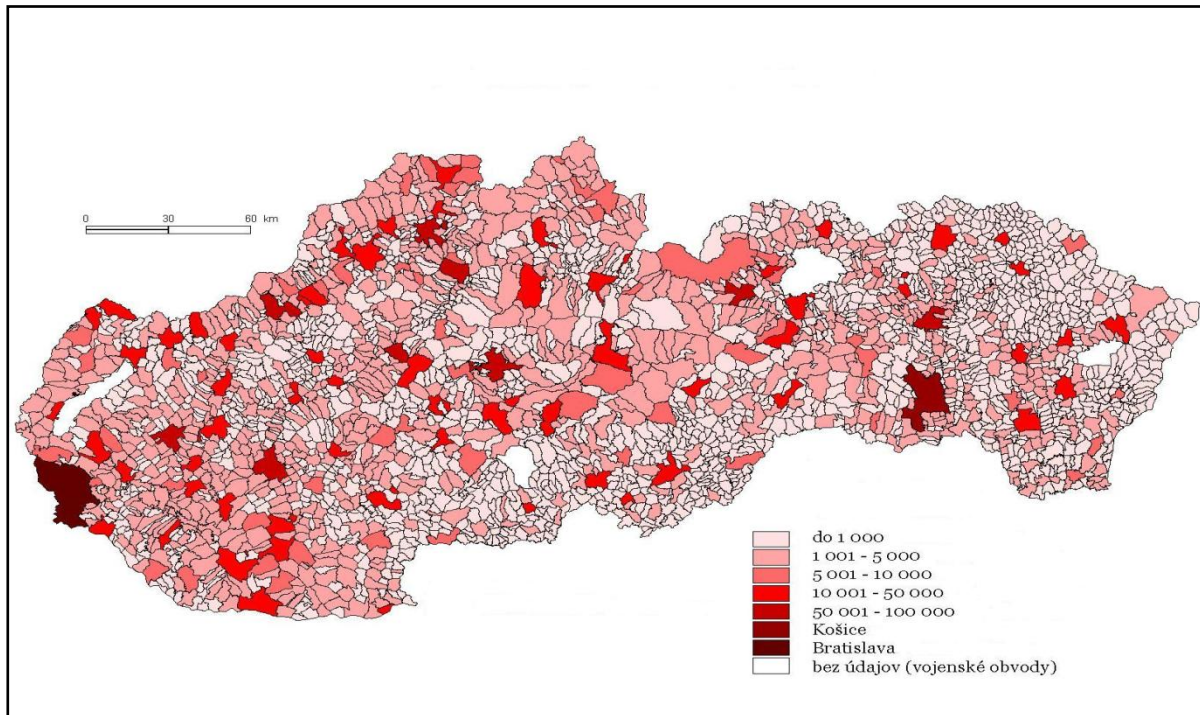
¹³ Ide o súvislý pás územia, ktorý sa tiahne sa od okresu Bardejov cez Svidník, Stropkov, Medzilaborce, Humenné, Snina až po Sobrance. Toto prihraničné územie je dlhodobo ovplyvnené prevažujúcou marginalitou a pôsobením štátnych hraníc ako bariéry, je mimo dosahu a vplyvu metropolitných aglomerácií celoeurópskeho významu, čo sa odráža i v celkovom demografickom potenciáli. Podiel vidieckych obcí s populáciou nižšou než 1 000 obyvateľov predstavuje súhrnne v tejto oblasti až 92,5% všetkých sídel, v okresoch Stropkov a Medzilaborce dokonca až 100% [Sloboda 2004: 4].

¹⁴ Ide o súvislé územie obcí okresu Veľký Krtíš cez Lučenec, Rimavskú Sobotu, Revúcu až po Rožňavu. Jadro týchto okresov leží v Juhoslovenskej resp. Rožňavskej kotline a na rozdiel od oblasti severovýchodu Slovenska má lepší lokačný potenciál, ktorý však dlhodobo nebol a nie je využívaný a rozvíjaný, čo sa odráža aj v demografickom úpadku územia. Vidiecke obce s populáciou nižšou než 1 000 obyvateľov tvoria v tejto oblasti až 88,8 % všetkých sídiel [Sloboda 2004: 3].

¹⁵ Pre lepšiu ilustráciu je vhodné pozrieť sa bližšie na podmienky Prešovského samosprávneho kraja, kde sa celkovo nachádza 666 obcí a viac než 92% z nich nedosahuje z hľadiska populačnej veľkosti ani hranicu 2 000

Tieto pri tom nepatria na Slovensku iba medzi najfragmentovanejšie, ale aj medzi najmenej rozvinuté regióny [Klimovský, Šebová 2009].

Obrázok č. 3: Lokálna sídelná štruktúra na Slovensku.

Zdroj: Zvolenský In [Čavojec a Sloboda 2005: 19].

Politické úvahy o konsolidácii lokálnej sídelnej štruktúry a realita

Roky, ktoré nasledovali po Nežnej revolúcii, boli poznamenané najmä hektickou snahou tvorcov vládnych politík (a to tak na federálnej, ako i národnej úrovni) o politickú a ekonomickú transformáciu. Symbolickým zavŕšením tohto obdobia sa stal 31. december 1992, kedy sa československá federácia rozpadla na dva samostatné štáty. Prirodzene, za tak krátke obdobie nebola dokončená ani politická, ani ekonomická transformácia, no politické

obyvateľov. Priemerná populačná veľkosť obcí v tomto samosprávnom kraji je na úrovni menej ako 1 200 obyvateľov a ak by nebolo brané do úvahy obyvateľstvo v desiatich najväčších obciach tohto samosprávneho kraja (Bardejov, Humenné, Kežmarok, Levoča, Poprad, Prešov, Sabinov, Snina, Stará Ľubovňa a Vranov nad Topľou), potom by priemerná populačná veľkosť obcí skĺzla na úroveň menej než 750 obyvateľov. Priemerná teritoriálna veľkosť obcí v tomto samosprávnom kraji je na úrovni 13,5 km² (pozri tiež napríklad [Labunová, Lovacká 2008], [Lovacká, Ištók 2005]).

špičky reprezentujúce obe krajiny neboli v danom období schopné a ani ochotné spolupracovať a zvolili riešenie (tj. rozdelenie spoločného štátu), ktoré bolo prijímané rozporuplne nielen doma, ale i v zahraničí.

Obdobie, ktoré začína 1. januárom 1993 a končí parlamentnými voľbami v roku 1998, nebolo z hľadiska Slovenska najšťastnejším obdobím. Toto konštatovanie platí špeciálne pre funkčné obdobie vlády, ktorá sa vytvorila po parlamentných voľbách v roku 1994. Jej politika totiž voviedla Slovensko do medzinárodnej „izolácie“, čo sa prejavilo nielen neprijatím Slovenska do NATO, ale aj zmrazením rozhovorov o pristúpení Slovenska do EÚ v prvej vlnе rozširovania o krajiny niekdajšieho socialistického bloku. Slovensko bolo v tom čase považované za európsky príklad „nestabilnej demokracie“ [Szomolányi 2004: 9], resp. za krajinu, v ktorej prebieha „boj o pravidlá hry“ [Mesežnikov 2004: 59-65]. Pokiaľ ide o problematiku územnej samosprávy, politická diskusia o vytvorení regionálnej úrovne samosprávy bola nekonceptná a skôr symbolická a politická diskusia o konsolidácii lokálnej sídelnej štruktúry prakticky úplne absentovala. Pozornosť v oblasti miestnej správy bola venovaná takmer výlučne výkonu štátnej správy a v roku 1996 boli prijaté dva zákony, ktoré upravovali štruktúru jednotiek miestnej štátnej správy a zaviedli nové územno-správne členenie Slovenska¹⁶. Tieto kroky však sledovali skôr koncentráciu moci a posilňovanie politického vplyvu vládnych strán na sub-národných úrovniach, než decentralizačné ciele.

Vláda, ktorá vzišla z výsledkov parlamentných volieb v roku 1998 pristúpila k viacerým reformným krokom. Okrem iného venovala mnoho času aj decentralizačnej politike a výsledkom bolo nielen zriadenie nových jednotiek regionálnej samosprávy, ale i rozsiahle devolučné a delegačné procesy. Vnútorne rozpory vo vládnej koalícii¹⁷ síce spôsobili, že tieto kroky boli pri schvaľovaní v parlamente značne modifikované v porovnaní s navrhovanými riešeniami¹⁸, no aj napriek uvedenému išlo o obdobie, pri ktorom došlo z pohľadu územnej samosprávy k viacerým kvalitatívnym zmenám. Politická neochota však

¹⁶ Zákon č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky a zákon č. 222/1996 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹⁷ Pre vtedajšiu vládnu koalíciu bola typická vnútorná programová nekonzistencia. Táto vychádzala zo skutočnosti, že vládnu koalíciu tvorili dva pravicové subjekty a dva ľavicové subjekty.

¹⁸ Výborným príkladom je schvaľovanie územných obvodov nových regionálnych samosprávnych jednotiek v roku 2001. Vládna koalícia aj napriek politickým dohodám a viacerým uzneseniam vlády nehlasovala koordinovane a ľavicové vládne subjekty spoločne s vtedajšou opozíciou schválili v Národnej rade Slovenskej republiky návrh, ktorý bol v rozpore s vládnyim návrhom.

zabránila tomu, aby sa výraznejšie otvorila diskusia o existujúcej lokálnej sídelnej štruktúre (táto bola pri tom ako problematická označovaná vo viacerých koncepcných a strategických dokumentoch týkajúcich sa implementácie decentralizačnej politiky).

Po parlamentných voľbách v roku 2002 síce došlo k zmenám vo vládnej koalícii, no vďaka tomu, že rozhodujúcu pozíciu si v nej udržali politické strany, ktoré mali rozhodujúce slovo aj v predchádzajúcom funkčnom období, táto vládna koalícia pokračovala v nastúpených reformách. Pomohla jej k tomu aj výrazne vyššia miera programovej konzistencie, keďže všetky strany vládnej koalície sa hlásili k stredo-pravicovým alebo pravicovým riešeniam existujúcich problémov. Z hľadiska územnej samosprávy bolo najdôležitejším prvkom zavedenie fiškálnej decentralizácie, ktoré bezprostredne nadväzovalo na ukončenie devolučných a delegačných procesov. Okrem toho došlo k minimalizácii miestnej štátnej správy, v dôsledku čoho sa obce a samosprávne kraje stali ešte významnejšími aktérmi tvorby regionálnych a komunálnych politik.

V takejto atmosfére a v kontexte uvedených zmien bolo prakticky nemožné vyhnúť sa problematike lokálnej sídelnej štruktúry. Problémy, ktoré sa objavovali ako následok decentralizačnej politiky, mali byť riešené koncepčne a tak vládny splnomocnenec pre decentralizáciu a modernizáciu verejnej správy pripravil pracovný materiál „Komunálna reforma: Materiál pre verejnú diskusiu“, ktorý bol určený na verejnú diskusiu. Aj v tomto prípade ale zohral významnú rolu vplyv straníckej politiky¹⁹. Tento pracovný materiál bol totiž vypracovaný na objednávku vlády, no táto nielen, že nedokázala otvoriť širšiu spoločenskú a odbornú diskusiu k tomuto návrhu, ale postupne (s pribúdajúcimi turbulenciami vo vnútri vládnej koalície) sa vytratila aj ochota vlády zaoberať sa týmto

¹⁹ Iným vhodným príkladom vplyvu straníckej politiky bol návrh na redukcii mestských častí v meste Košice. Mesto Košice sa v súlade so zákonom č. 401/1990 Zb. o meste Košice v znení neskorších právnych predpisov člení na 22 mestských častí, čo pri celkovej populácii na úrovni štvrt' milióna obyvateľov, predstavuje značne vysoký počet. Na prelome rokov 2004 a 2005 sa objavili úvahy o redukcii tohto počtu, pričom bolo konštatované, že výdavky na chod samosprávy v tomto meste (mesto ako celok a tiež každá mestská časť si kreujú veľmi podobné orgány, napr. primátora mesta, resp. starostu mestskej časti; mestské zastupiteľstvo, resp. miestne zastupiteľstvo; atď.) sú príliš vysoké a aj pri porovnaní s oveľa väčšími mestami má toto mesto neprimerane vysoký počet mestských častí (aj hlavné mesto Slovenska, Bratislava, má iba 17 mestských častí, pričom jej celková populácia sa pohybuje na úrovni presahujúcej 400.000 obyvateľov. Navyše, jednotlivé mestské časti Košíc sa od seba výrazne líšia. Napríklad najmenšia mestská časť, Lorinčík, nemá ani 400 obyvateľov, zatiaľ čo najväčšia mestská časť, Košice-Západ, má približne stokrát viac obyvateľov.

návrhom. Po predčasných parlamentných voľbách v roku 2006 bolo novou vládou koalíciou rozhodnuté, že týmto materiálom sa nebude zaoberať a naopak, pripraví nový materiál riešiaci problematiku tvorby komunálnej politiky komplexne²⁰. Bez ohľadu na politický osud, ktorý stihol tento pracovný materiál, je vhodné na tomto mieste uviesť o jeho obsahu aspoň pár informácií, pretože z hľadiska konsolidácie lokálnej sídelnej štruktúry ide o najkomplexnejší materiál, ktorý bol doteraz k tomuto problému vypracovaný.

Podľa návrhu prezentovaného v materiáli „Komunálna reforma: Materiál pre verejnú diskusiu“ mal byť celkový počet obcí na Slovensku zredukovaný na 239-300 obcí. Každá obec mala mať minimálne 5 000 obyvateľov, pričom priemerná veľkosť obcí by sa v takom prípade dvihla, a to až na úroveň 18 000-22 500 obyvateľov. Zároveň by to znamenalo, že namiesto približne 25 000 komunálnych politikov²¹, ktorí do komunálnej politiky zasahujú v súčasnosti, by do jej tvorby zasahovalo len asi 6 000 komunálnych politikov.

Proti takémuto riešeniu vystúpilo najmä Združenie miest a obcí Slovenska, ktoré v rámci argumentácie využilo nasledujúce tvrdenia:

- obyvatelia obcí majú zlú skúsenosť so zlučovaním obcí počas obdobia pred rokom 1989 a nie sú ochotní akceptovať ďalšie takéto snahy o „diktát zhora“²²;
- obyvatelia obcí, v ktorých nebude centrum novej obce (resp. v ktorej nebudú sídlieť obecné orgány), budú v nevýhode, pretože najviac rozvíjanými časťami nových obcí budú práve tie pôvodné obce, ktoré budú centrami týchto nových obcí;
- najmä v najviac fragmentovaných častiach Slovenska nie je možné zlúčiť obce tak, aby splnili minimálnu hranicu počtu obyvateľov a aby zároveň vytvorili funkčné jednotky z hľadiska rovnomerného napĺňania potrieb obyvateľov pôvodných obcí;

²⁰ Zatiaľ (teda do októbra 2009) nedošlo k predstaveniu nejakého komplexného materiálu. Prezentované sú skôr čiastkové dáta a úvahy a tak je viac než pravdepodobné, že do parlamentných volieb, ktoré by sa mali uskutočniť v roku 2010, sa už nič podstatné v oblasti legislatívneho rámca komunálnej politiky neudeje.

²¹ Táto skupina zahŕňa primátorov miest, starostov mestských častí, starostov obcí, poslancov mestských zastupiteľstiev, poslancov miestnych zastupiteľstiev a poslancov obecných zastupiteľstiev.

²² Napríklad v 50. rokoch 20. storočia bol direktívnymi rozhodnutiami znížený celkový počet obcí na Slovensku o 107 obcí, v ďalšom desaťročí o 146 obcí a v 70. rokoch 20. storočia dokonca o 366 obcí. V 80. rokoch 20. storočia sa tento trend spomalil a celkový počet obcí bol znížený iba o 31 obcí. Takmer žiadna zo zlúčených obcí však nestratila svoju identitu. V zásade totiž z týchto obcí boli vytvorené samostatne vnímané časti nových obcí, čo sa potvrdilo hneď po zmene politického systému a obnovení samosprávneho zriadenia, kedy väčšina z takýchto obcí požiadala o odčlenenie [Slavík 1994].

- obyvatelia obcí sú naviazaní na svoje obce a chcú mať vlastných politických reprezentantov, ktorí budú sledovať napĺňanie ich záujmov;
- implementáciou tohto návrhu do praxe by došlo k narušeniu ústavou zaručeného práva obcí na samosprávu a k neprimeranému zásahu do existujúceho komunálneho politického systému.

Ako však už bolo spomenuté, nedošlo k rozvinutiu žiadnej rozsiahlej diskusii a tak postupne tento návrh „upadol do zabudnutia“.

Spolupráca obcí ako riešenie

Prirodzene, vzhľadom na rozsah devolučných a delegačných procesov v rokoch 2002 – 2004 bolo už pred ich schválením jasné, že malé obce nebudú schopné zabezpečovať celý objem zverených kompetencií. Toto sa potvrdilo i v praxi a východiskovým riešením sa stali rôzne formy medziobecnej spolupráce. Najdôležitejšie z nich sa pri tom stali spoločné obecné úrady a mikroregionálne združenia.

Spoločné obecné úrady sú zriaďované za účelom výkonu niektorých delegovaných kompetencií [Žárska, Kozovský 2008], napr. v oblasti stavebného konania, ochrany životného prostredia, pozemnej dopravy, civilnej ochrany a pod. Najviac takýchto spoločných obecných úradov je zriadených v oblasti stavebného konania. Povaha týchto úradov je fakultatívna a neexistuje žiadna možnosť donútiť ktorúkoľvek obec vytvoriť s inými obcami spoločný obecný úrad v akejkoľvek oblasti. V zásade sa ale pri vytváraní spoločných obecných úradov rešpektovali tri princípy:

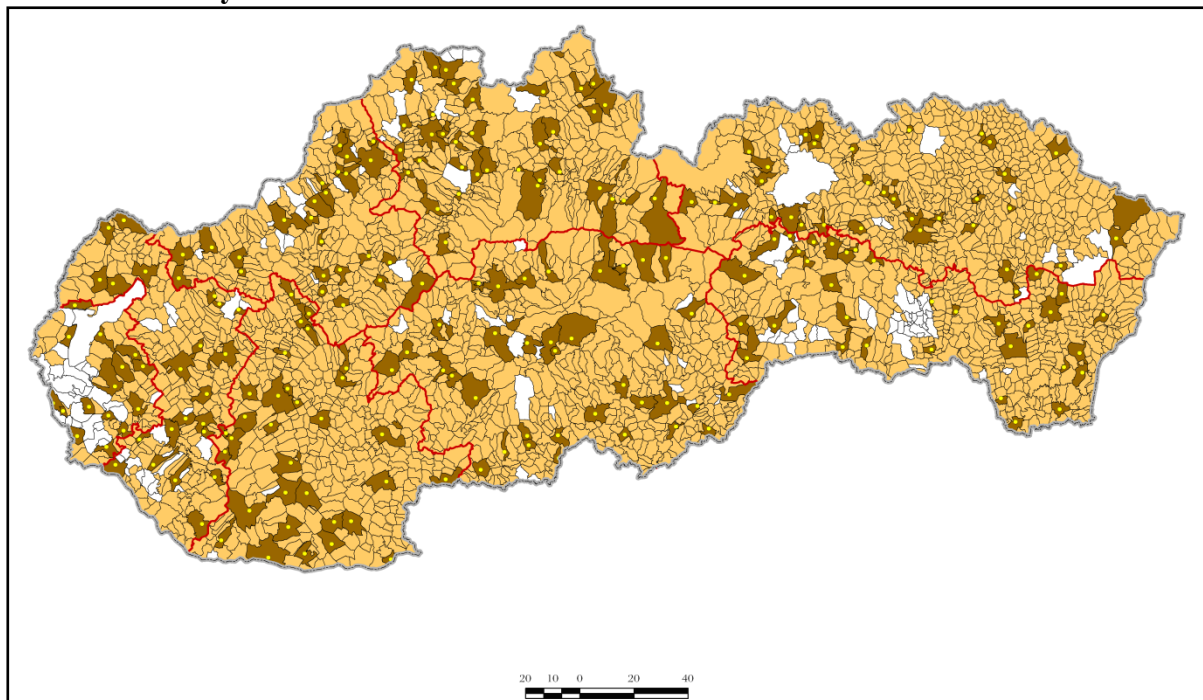
- vzájomná výhodnosť;
- rovnosť členských obcí pri využívaní služieb spoločného obecného úradu;
- autonómnosť členských obcí pri rozhodovacích procesoch.

Z obsahu týchto princípov vyplýva, že intenzita využívania spoločných obecných úradov, pevnosť spojenia obcí prostredníctvom týchto úradov a kontrola aktivít týchto úradov závisia v plnom rozsahu od rozhodnutí členských obcí.

Aj keď možnosť vytvárania spoločných obecných úradov predpokladal zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení už vo svojom pôvodnom znení, obce to nevyužívali a v období rokov 1990-2002 bolo zriadených na Slovensku iba 20 takýchto úradov. Devolučné a delegačné procesy, ktoré sa realizovali v rokoch 2002-2004, však donútili obce

zmeniť svoj postoj k spoločným obecným úradom, čo možno dokladovať tým, že už vo februári 2003 stúpol ich celkový počet na 75 úradov, v apríli 2003 na 129 úradov a v auguste toho istého roku na 147 úradov, ktoré zahŕňali 82% všetkých slovenských obcí, ktoré obývalo 60% celkovej populácie Slovenska [Kling, Pilát 2003].

Obrázok č. 4: Sieť obcí začlenených do spoločných obecných úradov a obcí, v ktorých sídlia tieto úrady.

Zdroj: ErasData-Pro, Ltd. & Ing. Miloslav Kiš (2008) – mapa vytvorená na požiadanie autora.

V súčasnosti sa na Slovensku nachádza 232 spoločných obecných úradov, ktorých charakter a štruktúry sú výrazne diferencované²³. Štyri z týchto úradov majú sídlo v niektorej z mestských častí Bratislavy alebo Košíc a ostatné úrady (celkovo 228 úradov) majú svoje

²³ Medzi týmito úradmi možno nájsť úrady, ktoré poskytujú svoje služby iba pre dve obce, ale tiež také, ktoré poskytujú svoje služby pre viac než 50 obcí (napr. spoločný obecný úrad Sveržov poskytuje svoje služby 80 obciam). Niektoré z týchto úradov poskytujú svoje služby iba v jednej oblasti, no iné poskytujú tieto služby vo viacerých oblastiach (napr. spoločný obecný úrad Uhrovec poskytuje svoje služby vo ôsmich oblastiach: stavebné konanie, pozemná doprava, vodné hospodárstvo, ochrana životného prostredia, regionálny rozvoj, opatrovateľské služby, protipožiarna ochrana a služby zdravotnej starostlivosti). Dokonca sa možno stretnúť aj s tým, že jedna obec je členskou obcou viac než iba jedného spoločného obecného úradu. Napríklad Slovenské Nové Mesto v oblasti stavebného konania patrí k spoločnému obecnému úradu Malá Tŕňa, no v oblasti základného školstva patrí k spoločnému obecnému úradu Trebišov [Spoločné obecné úrady 2008].

sídla v obciach alebo mestách. Pokiaľ ide o členské subjekty spoločných obecných úradov, tieto okrem obcí a mestských častí, v ktorých tieto úrady sídlia, zahŕňajú ďalších 2549 obcí a päť mestských častí. Znamená to, že v súčasnosti je až 95% všetkých obcí (vrátane mestských častí Bratislavy a Košíc) začlenených do niektorého zo spoločných obecných úradov.

Dobrovoľne inštitucionalizované mikroregionálne združenia neboli doteraz legislatívne definované. Obce ich vytvárajú len na základe všeobecne formulovaných ustanovení o dobrovoľnej spolupráci obcí, pričom platí, že na rozdiel od spoločných obecných úradov sa ich členmi môžu stať aj ďalšie subjekty, napr. záujmové alebo občianske združenia, podnikateľské subjekty, neziskové organizácie, verejnoprávne korporácie a pod. Mikroregionálne združenia (označované aj ako mikroregióny) sú obyčajne vytvárané ako teritoriálne malé jednotky, ktoré zahŕňajú prinajmenšom niekoľko obcí so spoločnou históriou, ekonomickou závislosťou atď. Aj mikroregionálne združenia sa medzi sebou výrazne líšia²⁴. Nesporne zaujímavým faktom je to, že hranice mikroregionálnych združení sa nezriedka zhodujú s hranicami spoločných obecných úradov (napr. spoločný obecný úrad Hanušovce nad Topľou poskytuje svoje služby rovnakému okruhu osôb ako rovnomenný mikroregión). Okrem toho veľa z nich kooperuje aj medzi sebou, pričom veľmi často k takejto spolupráci dochádza v rámci štruktúr existujúcich Euroregiónov, ktoré zasahujú aj na územie Slovenska.

Posledný komplexný výskum mikroregionálnych združení²⁵ bol realizovaný v roku 2004 a v danom čase existovalo na Slovensku 245 mikroregiónov, ktoré zahŕňali celkovo asi 65% slovenských obcí.

Najväčším problémom mikroregionálnych združení je otázka ich aktivity. Niektoré z nich totiž existujú iba oficiálne a nevykonávajú prakticky žiadne aktivity. Naopak, existujú tiež mikroregionálne združenia, ktoré sú z hľadiska vlastných aktivít veľmi úspešné a v plnej

²⁴ Niektoré z mikroregionálnych združení nerešpektujú oficiálne administratívne hranice (napr. mikroregión ZRT Dobšiná nerešpektuje hranicu oddeľujúcu dva samosprávne kraje). Výrazne sa líšia tiež v perspektíve ich poslania, resp. cieľa. Niektoré sú založené za účelom propagácie danej lokality, iné za účelom regionálneho rozvoja či prípravy a implementácie rozvojových projektov a pod.. Ich sieť je ale dosť neprehľadná, a to predovšetkým kvôli tomu, že niektoré obce sú členmi viac než jedného mikroregionálneho združenia (napr. obce Viničky a Zemplín sú členmi mikroregiónu Tarbucka a zároveň mikroregiónu Tokajské obce).

²⁵ Pre korektnosť je potrebné poznamenať, že niektoré jeho výsledky sú už z hľadiska platnosti neaktuálne.

miere sa im darí naplňať vlastné ciele. Vzhľadom na vágnosť ustanovení upravujúcich spoluprácu obcí je ich právny status veľmi rôznorodý (napr. časť z nich má charakter neziskovej organizácie a časť má charakter združenia právnických osôb).

Vzhľadom na uvedené platí, že mikroregionálne združenia môžu disponovať veľkou kapacitou a poskytnúť pádny argument pre využitie kooperačných medziobecných štruktúr, ako nástroja eliminujúceho nedostatky vyplývajúce z fragmentovanej lokálnej sídelnej štruktúry. Okrem toho môžu poskytovať arénu, v ktorej by mohli a mali byť konfrontované potreby a požiadavky obcí, ich obyvateľov, ako aj podnikateľských subjektov, ktoré v týchto obciach pôsobia [Šebová, Šebo 2009].

Na strane druhej ale platí, že minimálne časť týchto združení je v praxi neefektívna a obce pristúpili k ich zriadeniu skôr ako k „módnej záležitosti“ než ako k inštitúcii, ktorá by mala riešiť ich problémy. Tieto charakteristiky pomerne jednoznačne odlišujú na Slovensku zavedený systém medziobecnej spolupráce od systémov medziobecnej spolupráce v iných krajinách, napr. vo Francúzsku [Hertzog 2008] alebo Nemecku [Jüptner 2007]. Najzreteľnejšie sú pritom tieto rozdiely identifikovateľné v oblasti inštitucionalizácie jednotlivých foriem medziobecnej spolupráce.

PRAMENE A LITERATÚRA:

ALBÆK, E.; LAWRENCE, R.; STRÖMBERG, L.; STRÅHLBERG, K. (1996). *Nordic Local Government – Developmental Trends and Reform Activities in the Postwar Period*. Helsinki: Association of Finnish Local Authorities.

BUČEK, J. (1997). Sídelný systém a interkomunálna spolupráca: šanca pre flexibilný systém verejnej správy na Slovensku. In DELMARTINO, F.; VERMESSSEN, E.; MIHALÍKOVÁ, S.; FALŤAN, Ľ. (eds.). *Nové podoby verejnej správy: slovenská a flámska skúsenosť*. Bratislava: Sociologický ústav SAV, s. 162-177. ISBN 80-85544-17-2.

ČAVOJEC, J.; SLOBODA, D. (2005). *Fiškálna decentralizácia a obce*. Bratislava: Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika. [cit. 2008-08-11]. Dostupný z WWW:

<www.konzervativizmus.sk/article.php?283>

EU sub-national governments: 2007 key figures. 2008. CCRE/CEMR & Dexia Group. [cit. 2009-08-11]. Dostupný z WWW:

<http://www.dexia.com/docs/2009/2009_news/20090205_nuancier_UK.pdf>

GJERDING, A. N. (2005). *The Danish structural reform of government*. [cit. 2009-09-11]. Dostupný z WWW:

<<http://www.business.aau.dk/firm/Arbejdsnoter/Danish-administrative-structural-ANG-april05.pdf>>

HERTZOG, R. (2008). *Intermunicipal Cooperation, a Viable Alternative for Territorial Consolidation?* Príspevok prezentovaný na medzinárodnej vedeckej konferencii „Lessons Learned from Territorial Consolidation Reforms – the European Experience“, Warszawa, 14. 11. 2008 - 15. 11. 2008.

HVIŠČ, O. (2007). Komunálna reforma a princípy reformy verejnej správy. In *Dny veřejného práva. Sborník příspěvků z mezinárodní conference*. Brno: Masarykova univerzita, s. 171-175. ISBN 978-80-210-4430-2.

JÜPTNER, P. (2006). Vliv reformy veřejné správy na vztah státní správy a samosprávy v agendě orgánů obcí a měst. In KOTÁBOVÁ, V.; ŘÍCHOVÁ, B.; PLECHANOVÁ, B. (eds.). *Institucionalizace a decentralizace v Evropské unii*. Praha: IPS FSV UK, s. 216-227. ISBN 80-239-6981-1.

JÜPTNER, P. (2007). Spolková republika Německo. In JÜPTNER, P.; POLINEC, M.; ŠVEC, K. a kol. *Evropská lokální politika*. Praha: IPS FSV UK, s. 59-76. ISBN 978-80-254-1187-2.

JÜPTNER, P. (2008). Local lists in the Czech Republic. In REISER, M.; HOLTSMANN, E. (eds.). *Farewell to the party model?: Independent local lists in East and West European countries*. Wiesbaden: VS-Verlag für Sozialwissenschaften, s. 21-37. ISBN 978-3-531-15687-3.

KLIMOVSKÝ, D.; ŠEBOVÁ, M. (2009). *Inter-communal Co-operation at the Local and Semi-regional Level in Slovakia: Recent Development, Actual State, and Possible Expectations*. Príspevok prezentovaný na 49. európskom kongrese Regional Science

Association International „Territorial Cohesion of Europe and Integrative Planning“, Łodz, 25. 8. 2009 - 29. 8. 2009.

KLING, J. (2002). Regionálna politika a regionálny vývoj. In KOLLÁR, M.; MESEŽNIKOV, G. (eds.). *Slovensko 2002. Súhrnná správa o stave spoločnosti II*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, s. 109-126. ISBN 80-88935-40-7.

KLING, J.; PILÁT, J. (2003). Verejná správa. In KOLLÁR, M.; MESEŽNIKOV, G. (eds.). *Slovensko 2003: Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, s. 193-209. ISBN 80-88935-57-1.

Komunálna reforma. Materiál na verejnú diskusiu. 2004. Bratislava: Úrad vlády SR.

KRECI, V. (2008). *Conceptualizing Territorial Re-organization Policy Interventions in the Republic of Macedonia*. Príspevok prezentovaný na medzinárodnej vedeckej konferencii „Lessons Learned from Territorial Consolidation Reforms – the European Experience“, Warszawa, 14. 11. 2008 - 15. 11. 2008.

LABUNOVÁ, A.; LOVACKÁ, S. (2008). Budúcnosť malých obcí na východnom Slovensku. *Geografická revue*, roč. 4, č. 2, s. 214-226. ISSN 1336-7072.

LARSEN, CH. A. (2002). Municipal Size and Democracy: A Critical Analysis of the Argument of Proximity Based on the Case of Denmark. *Scandinavian Political Studies*, roč. 25, č. 4, s. 317-332. ISBN 0080-6757.

LOVACKÁ, S. (2005). *Význam komunálnej reformy pre regionálny rozvoj*. In *Zborník VI. vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov*. Nitra: FPV, 2005, s. 245-248, ISBN 80-8050-813-5.

LOVACKÁ, S. (2006). Geografické aspekty komunálnej reformy. Teoretické východiská. In IŠTOK, R. (ed.). *Transformácia politicko-priestorových systémov a systémov demokracie v kontexte globalizácie*. Prešov: Prešovská univerzita, s. 133-175. ISBN 80-8068-500-2.

LOVACKÁ, S.; IŠTOK, R. (2005). Základná charakteristika sídelnej štruktúry Prešovského kraja ako východisko pre realizáciu komunálnej reformy. *Acta Facultatis Studiorum*

Humanitatis et Naturae Universitatis Prešovensis: Prírodné vedy, Folia Geographica 8, s. 20-33. ISSN 1336-6149.

MALÍKOVÁ, Ľ. (1995). Political Reflections on the Transformation of Power in Local Government. In MALÍKOVÁ, Ľ.; MIHALÍKOVÁ, S. (eds.). *Localities and Politics in the Transformation Process: The Slovak and Czech Experiences*. Bratislava: Slovak Association for Political Science & Comenius University & Czech Association for Political Science & University of Economics, s. 7-19. ISBN 80-901418-2-X.

MESEŽNIKOV, G. (2004). Political Parties as Actors of Reforms in Slovakia. In GYÁRFÁŠOVÁ, O.; MESEŽNIKOV, G. (eds.). *Slovakia: Ten Years of Independence and a Year of Reforms*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, s. 59-72. ISBN 80-88935-60-1.

Malý lexikon obcí ČR 2007. 2007. [cit. 2009-09-08]. Dostupný z WWW:

<<http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/1302-07>>

Osídlení v České republice. 2007. [cit. 2009-09-08]. Dostupný z WWW:

<[http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/AD00473A5F/\\$File/130207m02.jpg](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/AD00473A5F/$File/130207m02.jpg)>

PERLÍN, R. (2009). Vymezení venkovských obcí v Česku. *Deník veřejné správy: Veřejná správa online*. [cit. 2009-09-08]. Dostupný z WWW:

<<http://denik.obce.cz/go/clanek.asp?id=6384068>>

POLINEC, M. (2007). Dánsko. In JÜPTNER, P.; POLINEC, M.; ŠVEC, K. a kol. *Evropská lokální politika*. Praha: IPS FSV UK, s. 127-152. ISBN 978-80-254-1187-2.

PRŮCHA, P. (2007). *Správní právo: Obecná část*. Brno: Masarykova univerzita.

RISTESKA, S.; SELAMI, A. (2009). *Public Administration Reform in Macedonia with Particular Focus on Decentralization Process*. Príspevok prezentovaný na medzinárodnej vedeckej konferencii „3rd Central European Conference in Regional Science“, Košice, 7. 10. 2009 - 9. 10. 2009.

SKABURSKIS, A. (2004). Goals for Municipal Restructuring Plans. In MELIGRANA, J. (ed). *Redrawing Local Government Boundaries: An International Study of Politics, Procedures, and Decisions*. Vancouver : University of British Columbia Press, s. 38-55. ISBN 978-077-48093-4-4.

SLAVÍK, V. (1994). Proces integrácie a dezintegrácie obcí v SR ako súčasť lokálnej politiky. In *Rozvoj vidieka. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie v Nitre 7.-8. decembra 1994*. Nitra: Vysoká škola poľnohospodárska, s. 67-70.

SLOBODA, D. (2004). *Charakter sídelnej štruktúry Slovenska ako predpoklad pre komunálnu reformu*. [cit. 2009-09-08]. Dostupný z WWW:

<http://www.konzervativizmus.sk/upload/prezentacie/Sloboda_komreforma.pdf>

SOPÓCI, J. (1995). Local Self-Government in Slovakia: The First Years. In MALÍKOVÁ, L.; MIHALÍKOVÁ, S. (eds.). *Localities and Politics in the Transformation Process: The Slovak and Czech Experiences*. Bratislava: Slovak Association for Political Science & Comenius University & Czech Association for Political Science & University of Economics, s. 26-32. ISBN 80-901418-2-X.

Spoločné obecné úrady. (2008). [cit. 2009-09-08]. Dostupný z WWW:

<http://www.minv.sk/swift_data/source/verejna_sprava/documents/statna_sprava/uzemna_samosprava/prehľadSOU.pdf>

SWIANIEWICZ, P. (2002). Size of Local Government, Local Democracy and Efficiency in Delivery of Local Services – International Context and Theoretical Framework. In SWIANIEWICZ, P. (ed.). *Consolidation of Fragmentation? The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe*. Budapest: Open Society Institute – LGI, s. 1-29. ISBN 963-9419-45-1.

SWIANIEWICZ, P. (2009). Reformy konsolidacji terytorialnej – teoria I praktyka krajów Europy Środkowo-Wschodniej. *Samorząd terytorialny*, roč. 19, č. 4, s. 5-22. ISSN 0867-4973.

SZOMOLÁNYI, S. (2004). The Slovak Path to Democracy: From a Deviant Case to a Standard New Democracy. In GYÁRFÁŠOVÁ, O.; MESEŽNIKOV, G. (eds.). *Slovakia: Ten Years of Independence and a Year of Reforms*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, s. 9-26. ISBN 80-88935-60-1.

ŠEBOVÁ, M.; ŠEBO, J. (2009). Nástroje miestnej samosprávy na ovplyvňovanie lokálneho podnikateľského prostredia. *Verejná správa a spoločnosť*, roč. 10, č. 1, s. 102-111. ISSN 1335-7182.

The Danish Local Government Reform: Background paper. 2009. København: Local Government Denmark – LGDK. [cit. 2009-08-11]. Dostupný z WWW:

<http://www.lgdk.dk/ImageVault/Images/id_38223/ImageVaultHandler.aspx>

The size of municipalities, efficiency and citizen participation. Local and regional authorities in Europe. No. 56. 1998. Strasbourg: Council of Europe. ISBN 978-92-871-2658-0.

Velikostní struktura obcí. 2006. [cit. 2009-08-11]. Dostupný z WWW:

<<http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/itisk/A8002E672E>>

VRANGBÆK, K. (2008). *The structural reform in Denmark in 2007 – Opening a policy window to address future challenges*. Príspevok prezentovaný na medzinárodnej vedeckej konferencii „Lessons Learned from Territorial Consolidation Reforms – the European Experience“, Warszawa, 14. 11. 2008 - 15. 11. 2008.

ZUBRICZKÝ, G. (2002). Analýza rurálneho priestoru Slovenska z hľadiska rozvojových perspektív jeho osídlenia. In *Regionálnogeografické štúdie 1*. Bratislava: MAPA Slovakia, s. 67-120. ISBN 80-89080-40-5.

ŽÁRSKA, E.; KOZOVSKÝ, D. (2008). *Teoretické a praktické aspekty fiškálnej decentralizácie*. Bratislava: Ekonóm. ISBN 978-80-225-2466-7.

Vyhláška Ministerstva vnútra č. 349/2000 Sb. o stanovení sídel a správních obvodů pověřených obecních úřadů.

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 437/2000 Sb., ktorou se mění vyhláška Ministerstva vnitra č. 349/2000 Sb. o stanovení sídel a správních obvodů pověřených obecních úřadů.

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 388/2002 o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností.

Zákon č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky.

Zákon č. 222/1996 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích.

Zákon č. 313/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 128/2000 Sb. o obcích ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 314/2002 Sb. o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností.

Tabuľka č. 4: Nedávny vývoj počtu obcí a ich veľkostnej štruktúry na Slovensku.

Veľkosť obcí (podľa počtu obyvateľov)	Počet			Podiel v %			Kumulatívny podiel v %			Počet miest vo veľkostnej kategórii		
	1996	2001	2004	1996	2001	2004	1996	2001	2004	1996	2001	2004
Do 199	382	365 ↓	380 ↑	13,31	12,67 ↓	13,14 ↑	13,31	12,67 ↓	13,14 ↑	0	0 ↔	0 ↔
200-499	824	805 ↓	794 ↓	28,70	27,94 ↓	27,46 ↓	42,01	40,61 ↓	40,60 ↓	0	0 ↔	0 ↔
500 -999	765	786 ↑	775 ↓	26,65	27,28 ↑	26,81 ↓	68,66	67,89 ↓	67,41 ↓	0	0 ↔	0 ↔
1.000-1.999	534	547 ↑	555 ↑	18,60	18,99 ↑	19,20 ↑	87,26	86,88 ↓	86,61 ↓	2	2 ↔	2 ↔
2.000-4.999	242	253 ↑	259 ↑	8,43	8,78 ↑	8,96 ↑	95,69	95,66 ↓	95,57 ↓	19	20 ↑	19 ↓
5.000-9.999	52	53 ↑	56 ↑	1,81	1,84 ↑	1,94 ↑	97,50	97,50 ↔	97,51 ↑	43	44 ↑	45 ↑
10.000-19.999	31	32 ↑	32 ↔	1,08	1,11 ↑	1,11 ↔	98,58	98,61 ↑	98,62 ↑	31	32 ↑	31 ↓
20.000-49.999	30	29 ↓	29 ↔	1,04	1,01 ↓	1,00 ↓	99,62	99,62 ↔	99,62 ↔	30	29 ↓	30 ↑
50.000-99.999	9	9 ↔	9 ↔	0,31	0,31 ↔	0,31 ↔	99,93	99,93 ↔	99,93 ↔	9	9 ↔	9 ↔
100.000 a viac	2	2 ↔	2 ↔	0,07	0,07 ↔	0,07 ↔	100,00	100,00	100,00	2	2 ↔	2 ↔
CELKOVO	2.871	2.881 ↑	2.891 ↑	100,00	100,00	100,00				136	138 ↑	138 ↔
Veľkosť obcí (podľa počtu obyvateľov)	Počet			Podiel v %			Kumulatívny podiel v %					
	1996	2001	2004	1996	2001	2004	1996	2001	2004			
Do 199	49.003	45.808 ↓	47.363 ↑	0,91	0,85 ↓	0,88 ↑	0,91	0,85 ↓	0,88 ↑			
200-499	285.061	276.280 ↓	273.080 ↓	5,30	5,14 ↓	5,08 ↓	6,21	5,99 ↓	5,96 ↓			
500 -999	544.574	556.289 ↑	547.161 ↓	10,12	10,34 ↑	10,17 ↓	16,33	16,33 ↔	16,13 ↓			
1.000-1.999	751.235	767.561 ↑	774.448 ↑	13,97	14,27 ↑	14,39 ↑	30,30	30,60 ↑	30,52 ↓			
2.000-4.999	710.414	743.307 ↑	753.922 ↑	13,21	13,82 ↑	14,01 ↑	43,51	44,42 ↑	44,53 ↑			
5.000-9.999	364.392	368.623 ↑	386.411 ↑	6,77	6,85 ↑	7,18 ↑	50,28	51,27 ↑	51,71 ↑			
10.000-19.999	444.535	460.574 ↑	452.325 ↓	8,26	8,56 ↑	8,41 ↓	58,54	59,83 ↑	60,12 ↑			
20.000-49.999	883.389	850.194 ↓	844.944 ↓	16,42	15,80 ↓	15,71 ↓	74,96	75,63 ↑	75,83 ↑			
50.000-99.999	652.435	646.054 ↓	639.585 ↓	12,13	12,01 ↓	11,89 ↓	87,09	87,64 ↑	87,72 ↑			
100.000 a viac	693.894	664.765 ↓	660.814 ↓	12,91	12,36 ↓	12,28 ↓	100,00	100,00	100,00			
CELKOVO	5.378.932	5.379.455 ↑	5.380.053 ↑	100,00	100,00	100,00						

Poznámka: ↑ - nárast; ↓ - pokles; ↔ stagnácia (bez zmeny).
Údaje poskytnuté Štatistickým úradom Slovenskej republiky